

Meningslösa variationer

Den ökade kunskapsmassan är också en orsak bakom lånan. Få författare kan idag behärska alla delar av ämnet till fullo. Att gå igenom speciallitteraturen är ofta för tidskrävande. Det är enklare att låna redan bearbetat material från en annan bok. Resultatet har blivit ett

stort antal meningslösa variationer på samma "grundbok".

Paul medger att påkostade bilder och pedagogiskt strömlinjeformade texter gör säkert läroböckerna mer läsvänliga. Men likriktningen gör risken för att felaktigheter upprepas större. Som i fallet Burt.

-Jonas Söderström

Populärvetenskapliga magasin kritiseras ofta för att de i alltför hög grad inriktar sig på vetenskapens resultat (upptäckten, uppfinningen när den är färdig), och bara summariskt beskriver vägen dit, det vetenskapliga arbetet.

Kritiken kan ha ett visst fog för sig. Men maj/juni-numret 1987 av amerikanska The Sciences (som utges av The New York Academy of Sciences) är ett lysande exempel på motsatsen.

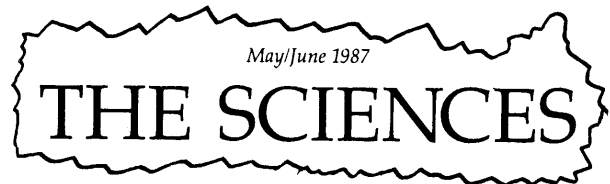
Nästan samtliga artiklar handlar nämligen just om hur nya hypoteser provas mot gamla - och dessutom om hur väsentligt det är för vetenskapen att inte ta några påståenden för givna, utan kritiskt granska dem med förnuftets hjälp.

Här finns en essä om hur ett vetenskapligt bedrägeri på sjuttonhundratalet bidrog till att föra fram den korrekta synen på fossil; skarp och välgrundad kritik av de gängse teorierna om Döda Havsrullarnas ursprung; en artikel om debatten mellan Ludvig Boltzmann och matematikern Ernst Zermelo om entropins irreversibilitet.

Dessutom finns en ytterst seriös recension av den amerikanske paleontologen Bakkers bok "The dinosaur heresies".

Bakker är en av dessa nytänkare, som går till angrepp mot alla de gamla sanningarna. Han hävdar att dinosaurierna inte var dumma, tröga och kallblodiga kreatur utan intelligenta, snabba och varmblodiga.

Inte sällan görs sådana ny-



tänkare ned. Men någon gång har nytänkaren verkligen rätt, mot alla odds. Vetenskapens styrka - när den fungerar riktigt - är att inte dogmatiskt förkasta nya ideer, utan diskutera dem seriöst.

Den långa, diskuterande recensionen, av John Ostrom, professor i geologi vid Yale, är ett bra exempel på vetenskap när den är som bäst: kritisk men öppen och odogmatisk.

Ostrom visar att många av Bakkers teorier är ytterst löst grundade, och att Bakkers bild av dinosaurierna är minst lika endimensionell som den "ortodoxa" syn han beskyller de traditionella forskarna för.

Ostroms avslutning är värd att framhålla för dess balanserade hållning.

Det är inte omöjligt att vissa dinosaurier verkligen var varmblodiga, menar Ostrom. Men Bakkers många "omåttliga påståenden har så minskat hans vetenskapliga trovärdighet att många paleontologer och andra vetenskapsmän har slutat ta honom på allvar - vilket är beklagligt, eftersom han ständigt för fram nya ideer som sätter fart på dinosauriedebatten".

Och, avslutar Ostrom, "man måste komma ihåg att det är en debatt, som inte kan avgöras till fullo. När dinosaurierna dog, tog de sina hemligheter med sig."

-JS

ASTROLOGI:

KO - en oxe?

Postorderföretaget Sibyllina i Skänninge annonserar om sina vetenskapliga data-horoskop. Vår medlem **Henrik Eriksson** i Sollen-tuna klippte ut en sådan annons och sände in den till Konsumentombudsmanen med en kommentar om att marknadsföringen var vilseledande, eftersom vetenskapliga belagg för horoskopens effektivitet saknas.

Efter ett halvår kom ett brev från **Vilhelm Norden-anckar** på Konsumentverkets byrå 1, där han tackar för anmälan och bifogar den skrivelse som KO tillställt Sibyllina. Den börjar med att hänvisa till marknadsföringslagen andra paragraf, enligt vilken reklam för en vara eller tjänst inte får innehålla överdrivna eller ovederhäftiga påståenden. Men sedan kommer en mening som fick Henrik Eriksson att studsas:

"Sveriges Astrologförbund har påtalat att datahoroskop per postorder inte har med vetenskap att göra."

Man vet inte om man skall skratta eller gråta...

MÅNADENS FAVORIT:

TATUERAD ORM KRÖP UPPFÖR MANS ARM OCH STRÖP HONOM

(Rubrik i det amerikanska tabloidbladet The Sun!)

KVACKSALVERI:

Äldre kvinnor tror på naturmedel

Kvinnor runt 60 år är stora konsumenter av naturmedel. Det visar en studie av kvinnor som står inför pensioneringen i Malmö.

Fyra kvinnor av tio tog naturmedel dagligen. Tre av tio åt vitaminpiller.

Det är överraskande höga siffror, kommenterar professor **Bertil Steen**. Halften av kvinnorna befattade sig över huvud taget inte med läkemedel, men hade stor tilltro till vitaminer och naturmedel. ◊

Dyr studieteknik från Scientologer

Scientology-kyrkan marknadsför särskilda kurser i studieteknik till studerande vid universitet och högskolor, skriver tidningen Lundagård. Genom företaget "Studema" vänder man sig med telefonerbjudanden till teknologer, jurister, ekonomer och biologer - utbildningar där studiebördan är särskilt stor.

Studema bildades i maj 1986 med ett aktiekapital på 600.000 kronor. Företagets studieteknikkurser är - efter känt mönster - mycket dyra, mångdubbelt dyrare än exempelvis de vanliga bildningsförbundens cirklar.

De flesta ser Studemas erbjudanden som ett förtäckt sätt att fånga nya potentiella medlemmar för scientologerna. Efter ett par missade tentor kan studenterna lätt halka efter i studierna. De kommer bort från sina kursare och självförtroendet får sig en knäck. En student som beslutar sig för en så dyr kurs som scientologernas är sannolikt mycket osäker på sin studieförmåga. Här har scientologin en bra grogrund för nya medlemmar.

- Studema är ett okänt tillhåll för bluffmakare, säger **Stephan Carlsson**, redaktör för Juridiska föreningens i Stockholm tidskrift. Studievägledare **Bengt Johansson** vid juridiska fakulteten varnar alla studenter för Studema.

Och en enig studentkår och högskoleledning vid Tekniska Högskolan skickade i höstas ut ett brev till alla sina studenter för att varna för Studemas erbjudanden.

Scientologen **Gun Lanciai** svarar i Lundagård att studietekniken visserligen utvecklats av **L Ron Hubbard**, scientologys grundare, för att underlätta för eleverna att studera hans lära. Den fungerar dock, skriver Lanciai, "på vilket ämne som helst".

Hon hävdar vidare att metoden blivit vetenskapligt testad: "Utvärdering med kontrollgrupper i kommunala skolor i Los Angeles visade markanta och märkliga framsteg hos eleverna. Program för att lära svarta barn läsa med hans metodik tog fart både i USA och i Sydafrika. I flera länder som t ex Mexico och Zimbabwe startades regeringsunderstödda utbildningsprojekt med omfattande lärarutbildning. Kina gjorde sin första beställning på hans "Lärobok" Idag finns aktiviteter baserade på hans studieteknik i tre städer i Kina."

Vetenskap och Folkbildning har kontaktat vår systerorganisation i Los Angeles för att fråga om de har någon dokumentation om försökendar. ◊ -JS

MEDIA:

Hederligt gjort

Vissa tidningar trycker humbug och tilldelar sig själva Stora Journalistpriset för saken. Andra betar sig anständigare.

Den 23 februari publicerade Uppsala Nya Tidning en artikel om den sagolika "pyramidkraften" och dess filosofiska och medicinska verkan - en sällsynt stollig historia, signerad **Jørgen Juhdal**, där både **Uri Geller** och **Einstein** anfördes som bevis för att... ja, det var rätt oklart för vad. Någoting med svängningar som binds till massa och de ämnesstyrande kraftfälten som tvingar organen att anta sina friska former.

Men redan dagen efter kom nedanstående skarpa och bedrövade dementi:

Humbug om pyramid

Genom en olyckshändelse infördes i UNT måndag 23 februari under vinjetten Forskningsnytt en till tidningen insänd text med rubriken Cheopspyramiden Enorm generator för en okänd kraft.

De teser som framförs i artikeln är inte, vilket påstås, exempel på "fysikens senaste landvinningar", utan tvärtom gamla exempel på humbug i vetenskapens namn. Historiskt, arkeologiskt och naturvetenskapligt bevandrade läsare torde utan större svårighet kunna bedöma textens kvalitet. Den skribent som under-tecknat artikeln har ingen anknytning till UNT.

Strunt av detta slag skickas ibland in till tidningarna och gallras normalt. UNT beklagar det inträffade.

MEDIA:

Saxons finns inte mer

I stort sett samtidigt som förra Folkvett kom ut, där vi berättade om förändringen av Saxons veckotidning, försattes Saxons förlag på egen begäran i konkurs.

Att Saxons vant kvacksalvarna ryggen var dock inte det som knäckte förlagets rygg. Förlusten för 1986 blev 20 miljoner.

Upplageminskningen för förlagets samtliga tidningar - där Lektor minskade kraftigast, och även Svensk Damtidning dalat - svarade bara för mellan tre och fem miljoner.

En analys i reklamtidningen Resumé visar att förlaget haft en rad ekonomiska problem med stora lån, inköp av fastigheter, överbemanning mm.

När Saxons bytte stil mitt i 1986 minskade upplagan från ca 120.000 ex till 110.000. Efter årskiftet gick upplagan ner till drygt 80.000. Det tycks alltså som om minst en tredjedel av läsekretsen inte gillade att mirakelmedicinerna försvann. ◊

-JS

SPÖKLIKT:

Ännu ett sanningsvittne

Ronald Reagans dotter **Maureen** och hennes man **Dennis Revell** påstod sig ha sett **Abraham Lincolns** vålnad i korridorerna i Vita huset.

Fast det var förstås innan det avslöjades att **Oliver North** nattetid visade Vita Huset för sina iranska vapenhandlarkontakter.

(Om det nu verkligen var en vålnad, så hävdar *Psientific American*, medlemsblad för Sacramento Sceptics Society, att det måste röpt sig om spöket efter filosofen **Diogenes**, med lampan i hand, på jakt efter en ärlig man i Vita Huset.) ◊

-JS

Går ej igen?



NEW AGE:

Opportunismens tidsålder

Från tidningen *Astrologens* (4/86) omslag ler **Corazon Aquino** mot oss på en färgbild. "New Age på Filippinerna" är rubriken. Inne i tidningen publicerar man ett mycket smickrande "kosmiskt porträtt" (dvs födelsehoroskop) över Aquino, "denna modiga kvinna, som vågar trotsa president Marcos envælde". I en intervju med en filippinsk "new-age"-forskare kopplas Cory Aquino samman med den nya fredens och kärlekens epok, Vattumannens tidsålder, som nu efterträder onskans epok, "Kalis tidsålder".

Ack ja. Och mindre än två år tidigare - närmare bestämt den 13 september 1984 - var det diktatorn **Ferdinand Marcos** som av Transcendental Meditation (TM) utnämndes till "president i världsregeringen för upplysningens tidsålder". I ett tacktal talade Marcos uppskattande om TM-sektens "vetenskapligt utprovade och bevisade enhetliga fält". Presidenthustrun **Imelda** mottog vid samma tillfälle en hög utmärkelse från TM.

Genom dessa utmärkelser torde TM ha undanröjt varje tvivelsmål om sin inställning till demokratin. ◊

-JS & SOH (Kalla: *Astrologens* 4/86, *Skeptica* 1/85)